

*Hoe die grave thuys quam ende hadde alle dinghen vernomen,
ende hoe hi die gravinne over ghinck.* ¹

[Dat .xxviij. capittel.] ²

“Ick rase van thoorne! Ic en weet wat peysen dat dese Margrieta aldus verlost is ende die rechter verbrant. Ende ic moet mi bedect houden uut mijns soons oghen, ofte hi soude my doen mijnen vis[i]er sluyten ³ ende cloppen mi op mijn brootschappray. ⁴ Mer ick prijse een tarde ⁵ van seven mijlen. Hy en sal mi hier niet soecken. Mijn here is comen, is mi gheseyt, ende hi weet al. Nochtans, als hi bi mi comt, sal ic selve mijn clachte doen.”

Met dese woorden ende valscher themen ⁶ quam die grave daer die vrouwe was verborghen, ende si hiet hem willecome. Hij dancte haer [d4rb] seer, mer hi en seide nieuwers af niet. ⁷ Doe ghinc dese valsche vrouwe haer clachte doen over Etsijtes, haren sone, dat si haer moste verborghen houwen oft hi soudese scoffieren haers levens. ⁸

Die grave, haer man, dit horende, antwoorde ende seyde: “Vrouwe, ghi hebbet quaet gedaen dat ghi Margrieten woudet doen sterven, ende si u niet mesdaen en hadde. Ende al haddi dat selve sop ontfaen ⁹ dat dese rechtere ontfaen heeft, nyemant en soude u beclaghen, want ghi wout Margrieten ter doot brengen sonder sake ofte rechte!”

Doe seyde die vrouwe: “Ic hadder wel recht toe, want si wilde mi vermoorden, ende boven dat heeft si onsen sone betovert, alsoe dat hi half rasende wert sijnder sinnen. Hi is haer altoos onder den steert. ¹⁰ Waerse gaet, waerse staet, hi is haer altoos ontrent. Hi en can haers

1. over ghinck: terecht wees

2. Ontbreekt in Vorsterman 1516.

3. mijnen vis[i]er sluyten: mijn ogen dichtslaan

4. cloppen mi op mijn brootschappray: mij op mijn broodtrommel (mond) slaan

5. tarde: stap (terug)

6. themen: intenties

7. hi en seide nieuwers af niet: hij zei er niets over

8. scoffieren haers levens: iets aandoen

9. dat selve sop ontfaen: een gelijk lot ondergaan

10. Hi is haer altoos onder den steert: Hij loopt haar als een hondje achterna.

niet derven.¹ Ende ic moet mi verborghen houwen oft hi soude mi vermoorden. Dus seg ic dat si hem betovert heeft!”

Die grave sprack: “Vrouwe, een dinc moet ic u vraghen. Ghi segt dat Margrieta hem betovert heeft. Haddi mi dan ooc betovert als ic u liefde droech in tijden voorleden, ende dat om u schoonhede? Dat verlanghet mi ooc wel te wetene!”

Die vrouwe seide: “Trouwen,² heere, neen ic! Mer ghi ende ick waren anders, edel van gheboorten, ghelijc van afcomsten, rijk ende machtich van goede. Dat en is daer bi niet eens te ghelijcken! Ende daer bi segge ic: Mits dat Margrieta van Lymborch van nederen gheslachte ende afcomsten is, dat si Etsijtes, onsen sone, betovert heeft. Ende si heeft hem teten³ ghegheven dat hi haer aldus na loopt ende ons versteect.⁴ Ja, sonderlinge mi, die sijn moeder is!”

“Vrouwe,” seyde die grave, [d4va] “ghi hebt alte groten onghelijc, want natuere gaet altoos voor leeringhe.⁵ Liefde die verwint alle dinc!⁶ Liefde en aensiet gheen hoocheyt noch daer toe die rijcheyt noch daer toe dedelheyte, mer si volcht der natueren verlossinghe⁷ daer there volmaect consent toe gheeft. Ende hoe datment hem lieden meer mespriest, hoe si hittigher ontsteken in liefden. Dus ist moyte voor niet. Laet barnen die keersse tot si van selfs uut gaet, ende laetse ghewerden.⁸ Tsal van selfs wel vercoelen. Ende en moyt u niet meer!”

Die vrouwe dit horende, wert in lancx soe grammer ende peynsde in haer selven, si soudt den keiser van Griecken te kennen gheven als si bi hem quame, want si gheseten waren onder den keysere.⁹

Met deser opinien schiet si vanden grave, ende die grave ginc te hove bi Etsijtes, sinen sone, ende by Evac ende Margrieten in die sale.

1. Hi en can haers niet derven: Hij kan niet zonder haar.

2. Trouwen: Op mijn woord van trouw

3. teten: te eten

4. versteect: verstoot

5. Nature passe norriture — *Ferguut*, r. 2099: Nature trect meer dan hondert stiere

6. Amor vincit omnia.

7. mer si volcht der natueren verlossinghe: zij volgt de weg die voert naar een natuurlijke verlossing van de liefdespijn.

8. laetse ghewerden: laat hen begaan

9. gheseten waren onder den keysere: hadden de keizer als leenheer

għi hebt alte groten onghelijc. want
 nature gaet altoos voor leeringhe.
 Liefde die verwinnt alle dinc. liefde en
 aenlic gheē hoochept. noch daer toe
 die ruychept. noch daer toe bedchept.
 mer si volcht der naturen verlossin
 ghe daer therte volmaect consent toe
 gheeft. ende hoe datment hem lieden
 meer mesprijst. hoe si huttigher ontste
 ken in liefde. dus ist moyte voor niet
 laet barnē die heerste tot si van selfs
 wt gaet. en laeste ghewerden. is al vā
 selfs wel verroelen. en en moyt v niet
 meer. Die vrouwe dit hoēde wert in
 lang soe grāmer. en pepnede in haer
 seluen si soude den keiser van griecke
 te kennē gheue als si bi hem quame.
 want si gheseten warē onder dē kep
 sere. Mer deser opinien schiet si van
 den graue. en die graue ginc te houe
 bi estytes sinen sone. en by euac ende
 margrietten in die sale.

Hoe die heraut vā griechen quam
 in Athenen. ende hoe hy daer sijn be
 roep dede vā des keisers beueel eenē
 ternoy.

Dat. xxviii. capittel.

Ich hebbe gheroepen in landen
 ende in stedē dat beueel des kei
 sers en sijn ghebor. also hi my belaste
 nu wil ic hier in athenen oock beroe
 pen den last des keisers. also ic elders
 heb ghedaen. Ich come hier voor des
 grauen van atheens hof. ooc sie ic dē
 graue en estytes sinen sone en euack
 sijn neue. en vele ander heeren. Dus
 gae ic roepen. hoor alle hoor. die kei
 ser van griechen doet beroepen eenē
 ternoy nae wapenen rechte. wie die
 beste doender is sal hebben voor sine
 prijs eenē rostelliken kerbonckele. en
 inden triumphhe der vrouwen en der

maechdē ooc eenē kerbonckel weert
 elck sijnde hondert merck. In Junio
 der achtsten dach moet elc in die bane
 sijn. veertich daghē lanc sal die feecke
 dueren. hop hauer gheeft die keiser
 te voren. voor alle edele mānen dper
 romen sullen. elck spoer na den danc.
 des keisers dochter Ereschia sal den
 prijs gheuen. twerter al volgenoech
 ren. elck segt den anderen voor. Die
 graue en alle die heeren riepen allen
 de voor. en elck schenct den heraut al
 soe der edelheit toe behoort. deen met
 gouden ketenen. en dander met coste
 liken habuēten sulc als elc hadde. en st
 beloofden allen bi den keisere te sine
 ten voor ghenoen den daghe. Dus
 schiet die heraut van daer. en die gra
 ue sepde estytes sone poocht nu omē
 eer te behalen in des keisers vā grie
 ken hof. wāt daer nu ghenoch eeren
 te behalen is. ierst in septen van wa
 pene. ten anderen ten banchette om
 die costelike triumphhe. Sone pepnst
 hier omē. mī vaderlike ionste sal op
 v blicke. mīns goets en suldi gheen
 ghebreech hebben. Estytes die dante
 sinen vader en sepde. vader heere ich
 hoepē dat ic mi daer inden ternoy soe
 rieren en so vromeliken hebbe sal der
 liefster ter eeren. dat ic gheen scande
 daer af en sal hebben. voorstet mi vā
 tghene dat mi noottelic is Die vader
 sepde sone gaerne. ich salt gaen doen.
 Dus schiet die graue van sinen sone
 estytes. en ghinc alle dinc bestieren.
 dat ghene dat hē noottelic waer om
 daer te varen tot alsulck ternoye.
 Estytes ende euack bleuen alleene te
 rade staēde en pepneden in haer bep
 der sinnē op die schone bloeme mar
 garieten van lymborch. hoe sijn daer

*Hoe die heraut van Griecken quam in Athenen, ende hoe hy
daer sijn beroep ¹ dede van des keyzers
beveel, [van] ² eenen ternoy.
Dat .XXVIIIJ. capittel.*

“Ick hebbe gheroepen in landen ende in steden dat beveel des keyzers ende sijn ghebot, also hi my belaste. Nu wil ic hier in Athenen oock beroepen den last des keisers, also ic elders heb ghedaen. Ick come hier voor des graven van Atheens hof. Ooc sie ic den grave ende Etsijtes, sinen sone, ende Evack, sijn neve, ende vele ander heeren. Dus gae ic roepen: ‘Hoort alle, hoort! Die keyser van Griecken doet beroepen eenen ternoy nae wapenen rechte. Wie die beste doender is, ³ sal hebben voor sinen prijs eenen costeliken kerbonckele ende inden triumphe der vrouwen ende der [d4vb] maechden ooc eenen kerbonckel, weert elck sijnde hondert merck. In junio, den achsten dach, moet elc in die bane sijn. Veertich daghen lanc sal die feeste dueren. Hoy, haver gheeft die keyser te voren voor alle edele mannen dyer comen sullen. Elck spoer na den danc! ⁴ Des keyzers dochter Eresebia sal den prijs gheven. Twerter al vol genoechten. Elck segt den anderen voort!’”

Die grave en[de] alle die heeren riepen allen: “Devoor!”, ⁵ ende elck schencte den heraut al soe der edelheit toe behoort, deen met gouden ketenen ende dander met costeliken habijten, sulc als elc hadde, ende s[i] beloofden allen bi den keyser te sine ten voor ghenoomden daghe.

Dus schiet die heraut van daer, ende die grave seyde: “Etsijtes sone, poocht nu omme eer te behalen in des keisers van Griecken hof, want daer nu ghenoch eeren te behalen is: ierst in feyten van wapene, ten anderen ten banckette om die costelicste triumphe. O, sone, peynst hier omme! Mijn vaderlike jonste sal op u blijcken. Mijns goets en

1. beroep: proclamatie

2. Ontbreekt in Vorsterman 1516.

3. Wie die beste doender is: Wie het best presteert

4. Elck spoer na den danc!: Laat eenieder zijn best doen om in de prijzen te vallen! [?]

5. Vorsterman 1516: de voor: Devoor!: (Het is onze) plicht! (Frans: devoir)

suldi gheen ghebreck hebben.”

Etsijtes die dancte sinen vader ende seyde: “Vader heere, ick hoepe dat ic mi daer inden ternoy soe tieren¹ ende so vromeliken hebben sal der liefster ter eeren, dat ic gheen scande daer af en sal hebben.

Voorsiet mi van tghene dat mi noottelic is!”

Die vader seyde: “Sone, gaerne! Ick salt gaen doen.”

Dus schiet die grave van sinen sone Etsijtes ende ghinc alle dinck bestieren, dat ghene dat hem noottelijc waer om daer te varen tot alsulcken ternoye.

Etsijtes ende Evack bleven alleene te rade staende ende peynsden in haer beyder sinnen op die schone bloeme Margarieten van Lymborch, hoe sijt daer [d5ra] mede maken souden, want Etsijtes die seyde: “O, Evac neve, wat raet gheeft ghi my? Hoe sullent wi nu maken met Margarieten van Limborch, die over schone bloeme? Want laten wi haer hier binnen den hove, ick duchte ende besorghe in mijn herte datmen haer mesbien² of te corte doen sal.”

Doen seyde Evack: “Heere Etsijtes ende neve, ghi sult vriendeliken bidden den grave, uwen vadere, hoe dat hy consenteren wilde als dat Margarieta met ons mach reysen in Griecken om taensien die hooge feeste ende die costelike triumphe die daer bedreven sal woorden³ inden ternoye van coninghen, hertoghen, graven ende baenrootsen,⁴ die welcke daer comen sullen, een yghelic op sijn alder costelicsten. Ende daer om so bidt hem vriendelic dat ghijs begherende sijt. Ick weet wel, die grave, u vadere, hi en sals u niet weygheren noch ontsegghen.”

Doen seide Etsijtes: “O, Evac neve, dien raedt is seer goet! Gaet ghy tot Margarieten ende segt haer dat si haer toe bereede ende toe make om met ons te reysen in Griecken. Ic gae tot mijnen vader den grave.”

Doen seyde Evack: “Mijn uutvercoren neve ende heere, ic sal! Ic sal gaen daer Margrieta is in haer camere.”

1. tieren: manifesteren

2. mesbien of te corte doen: slecht behandelen

3. woorden: worden

4. baenrootsen: baanderheren / commandanten

mede makē souden. want esijtes die
 sepde o euac neue wat raet gheeft ghi
 my. hoc sullen wi nu makē met mar
 grieten van limbourch die ouer schonc
 bloeme. want laten wi haer hier bin
 nen den houe. ick duchte en besorghē
 in mijn herte datmen haer me slien.
 of te coure doen sal. Doen sepde euack
 heere esijtes en neue. ghi sult v uende
 liken bidden den graue uwen vadere
 hoe dat hy consenteren wilde. als dat
 margarieta met ons mach reysen in
 griekē om taensien die hooge feeſte
 en die costelike triumphy die daer be
 dieuen sal wooidē inden ternope vā
 coninghē heroghē grauen en baen
 rooten. die welke daer comen sullen
 een peghelic op syn alder costelicken.
 en daer om so bidt hem vriendelic dat
 ghij u begherende sijt. ick weet wel die
 graue v vadere hien sals v niet wep
 gheren noch ontseggē. Doen seide
 esijtes. o euac neue dien raedt is seer
 goet. gaet ghy tot margrieten en segt
 haer dat si haer toe bereede ende toe
 make om met os te reysen in griekē.
 ic gae tot mijnē vader dē graue. Doē
 sepde euack mijn wtuercoren neue en
 heere ic sal. ic sal gaen daer margrieta
 is in haer camere.

Hoe euac tot margrieten van lym
 borch ghinc. ende hoe si seer blijde vā
 herte was om dat si mede reysen sou
 de in grieken ten ternope.

Dat. xxix. capittel.

Do gae ic daer ic die schoone ghe
 dane vinden sal in haer camer
 die verbliden sal in mijnder marē en
 tijdinghen die ic haer brenghen sal. sy
 is weert datmē haer eere doet want
 alle eerbaerheyt steect in haer en alle
 edelheyt. ick segghe noch en bliuer by

dat haer vadere een hertoghe graue.
 oft coninc is. en dat si auentuerlic ver
 doelt is nu dats daer Met deser talen
 so quā hi bi margrieten die hy minde
 lic groete en si danct hem seer. ende si
 vaechde na esijtes waer dat hi was
 want si en sach hem niet noode was
 rechte. want hy hadde verlost vander
 door. aldus moſte si hē wel beminne.
 en liefde dragē nae sijnder verdientē
 en weerde. Euac seide o schoo maecht
 hi is bi sinē vader. om een bede te bid
 den. die hē die vader weet ick wel niet
 onseggē en sal. Margrieta vaech
 de euac wat beden mach dat sijn ope
 hi aen sinē vader begeert. Euac seide
 ghi weet wel dat wi alle riden ten ter
 nope tot constantinobelen bi dē keysler
 ende ghi soudt hier bliuē. nu vreesst hy
 voor v mesquame meer dā ghy selue
 doet. om dat ghijer eens by gheweest
 sijt. so wilt hi v mede voeren int lande
 vā griekē. om dat ghi die feeſte soudt
 aē sien. Aldus come ic hier om dat ghi
 v bereet soudt makē om mede al daer
 te reysen. en die feeſte taē sien. so weer
 di beurt hōopt hi vā alle niders con
 ghē. en dit is sijn bede aen sinē vader
 den graue. aldus sijt v daer op bereet
 makende op v chierlicke. Margrieta
 dij hōerde dach in haer seluē. dits een
 grote getrouwe liefde. en si ontfac in
 lancr so meer in minnē op esijtes en
 si seide. o euac getrouwe vuent ic wer
 de haest bereet segt dat esijtes mijnē
 lieue. en ic sal mi stellen op mijn chier
 licke nae sijn beuele. Met deser reden
 schiedē si vādē anderē. en margrieta
 bleef alleen haer ghereedt makende.
Hoe esijtes sinē vader badt d; mar
 grieta mocht mede varen. dat hi con
 senteerde. **D**at. xxx. capittel.

*Hoe Evac tot Margrieten van Lymborch ghinc, ende hoe si
seer blijde van herten was om dat si mede reysen
soude in Griecken ten ternoye.*

Dat .XXIX. capittel.

“Nu gae ic daer ic die schoone ghedane vinden sal in haer camer, die verblijden sal in mijnder maren ende tijdinghen die ic haer brenghen sal. Sy is weert datmen haer eere doet, want alle eerbaerheyt steect in haer ende alle edelheyt. Ick segghe noch ende blijver by [d5rb] dat haer vadere een hertoghe, grave oft coninc is, ende dat si aventuerlic verdoelt is. Nu, dats daer!”¹

Met deser talen so quam hi bi Margrieten, die hy mindelic groete. Ende si dancte hem seer, ende si vraechde na Etsijtes, waer dat hi was, want si en sach hem niet noode.² Twas rechte, want hy hadse verlost vander doot. Aldus moste si hem wel beminnen ende liefde dragen nae sijnder verdienten ende weerde.

Evac seide: “O, schoon maecht, hi is bi sinen vader om een bede³ te bidden, die hem die vader, weet ick, wel niet ontsegghen en sal.”

Margrieta vraechde Evac: “Wat beden mach dat sijn, dye hi aen sinen vader begeert?”

Evac seide: “Ghi weet wel dat wi allen rijden ten ternoye tot Constantinobelen bi den keyser, ende ghi soudt hier bliven. Nu vreest hy voor u mesquame meer dan ghy selve doet, om dat ghijer eens by gheweest sijt. So wilt hi u mede voeren int landt van Griecken om dat ghi die feeste soudt aensien. Aldus come ic hier om dat ghi u bereet soudt maken om mede al daer te reysen ende die feeste taensien. So weerdi bevrijt, hoopt hi, van alle nijders tonghen.⁴ Ende dit is sijn bede aen sinen vader den grave. Aldus sijt u daer op bereet makende op u chierlicste!”

Margrieta dit horende, dacht in haer selven: “Dits een grote getrouwe liefde.” Ende si ontstac in lancx so meer in minnen op

1. Nu, dats daer!: We zijn er!

2. niet noode: niet met tegenzin

3. bede: verzoek, waarop vaak ‘ja’ (of ‘nee’) gezegd moet worden zonder te weten wat het verzoek inhoudt (don contraignant)

4. nijders tonghen: afgunstige kwaadsprekers

Etsijtes, ende si seide: “O, Evac, getrouwe vrient, ic werde haest bereet.¹ Segt dat Etsijtes, mijnen lieve, ende ic sal mi stellen op mijn chierlicste nae sijn bevele.”

Met deser reden schieden si vanden anderen, ende Margrieta bleef alleen haer ghereedt makende.

1. ic werde haest bereet: ik ben zo klaar